

Ηλίας Κουβαράς, Πρωτοδίκης Δ.Δ., Δ.Ν.

Η Διοικητική Δικαιοσύνη ως δικαιοτελεστική λειτουργία

Συμβολή στην αποτελεσματικότητα
της Διοικητικής Δικαιοσύνης

Πρόλογος: Θεόδωρος Π. Φορτσάκης

Η Διοικητική Δικαιοσύνη ως δικαιότελεστική λειτουργία
Συμβολή στην αποτελεσματικότητα της Διοικητικής Δικαιοσύνης
Ηλίας Κουβαράς

ISBN 978-960-562-447-7

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director:	Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής:	Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία:	Χρύσα Ζαργιαννάκη
Παραγωγή:	NB Production AM240715M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομυιάλη 23, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org
Αθήνα: Μαυρομυιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

Η Διοικητική Δικαιοσύνη ως δικαιοτελεστική λειτουργία

Συμβολή στην αποτελεσματικότητα
της Διοικητικής Δικαιοσύνης

The implementation of the rulings of administrative courts in Greece
Towards an effective Administrative Justice
Ilias Kouvaras

ISBN 978-960-562-447-7

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

Committed to excellence

© 2015, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

9

ΣΕΙΡΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ, ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
Διεύθυνση Σειράς: **Θεόδωρος Π. Φορτσάκης**, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Ηλίας Κουβαράς, Πρωτοδίκης Δ.Δ, Δ.Ν.

Η Διοικητική Δικαιοσύνη ως δικαιοτελεστική λειτουργία

Συμβολή στην αποτελεσματικότητα
της Διοικητικής Δικαιοσύνης

Πρόλογος: **Θεόδωρος Π. Φορτσάκης**

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Θεόδωρου Π. Φορτσάκη

Ο Ηλίας Κουβαράς διαθέτει μεγάλη εξοικείωση με τα ζητήματα του δημοσίου και ιδίως του διοικητικού δικαίου. Πτυχιούχος (2006), αλλά και κάτοχος του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στο Δημόσιο Δίκαιο της Νομικής Σχολής Αθηνών (2006), απόφοιτος της Κατεύθυνσης Διοικητικής Δικαιοσύνης της Εθνικής Σχολής Δικαστών (2013), υπηρετεί τώρα ως Πάρεδρος Δ.Δ. στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών. Το παρόν έργο με τίτλο: «*Η Διοικητική Δικαιοσύνη ως δικαιοτελεστική λειτουργία*» και υπότιτλο: «*Συμβολή στην αποτελεσματικότητα της Διοικητικής Δικαιοσύνης*» αποδίδει επικαιροποιημένο ένα μεγάλο μέρος της διδακτορικής διατριβής που εκπόνησε υπό τη διεύθυνσή μου και που υποστήριξε τον Απρίλιο 2015 στη Νομική Σχολή Αθηνών, με βαθμό άριστα.

Η μονογραφία του Ηλία Κουβαρά έχει ως αντικείμενο μελέτης τη δικαιοτελεστική λειτουργία δηλαδή το μετασχηματισμό της δικαστικής απόφασης σε διοικητική πράξη μέσα από τη συνεργασία εκτελεστικής και δικαστικής λειτουργίας.

Ειδικότερα, στο Πρώτο Μέρος του έργου γίνεται προσπάθεια αναλυτικής *de lege lata* καταγραφής των σταδίων για την υλοποίηση της δικαστικής απόφασης στην εγχώρια έννομη τάξη, διαδικασία η οποία περιγράφεται ως συμμόρφωση της διοίκησης προς τις αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων. Η παρουσίαση γίνεται με βάση τη διάκριση μεταξύ αφενός μεν της έννομης τάξης, αφετέρου δε της πρακτικής, διάκριση που αποτελεί και τον αρμό των δύο τμημάτων του πρώτου μέρους. Αφετηρία των αναπτύξεων αποτελεί το εγχώριο θεσμικό πλαίσιο, όπως αυτό διαμορφώνεται με βάση τον εκτελεστικό του Συντάγματος νόμο υπ' αρ. 3068/2002. Στη συνέχεια, επιχειρείται η εννοιολογική οριοθέτηση της συμμόρφωσης σε σχέση προς τις λοιπές συνέπειες των δικαστικών αποφάσεων και ιδίως το δεδικασμένο. Κατόπιν αυτού αναλύεται η πρόσληψη των κανονιστικών εργαλείων διασφάλισης της συμμόρφωσης από τους εγχώριους θεσμούς. Μελετάται επίσης η υποδοχή της δικαστικής απόφασης από τη διοίκηση και τελικά η μετουσίωσή της σε διοικητική πράξη ή καλύτερα σε ρύθμιση κατάστασης.

Στο Δεύτερο Μέρος του έργου επιχειρείται η προσέγγιση του θέματος από *de lege ferenda* σκοπιά και προτείνονται μεταρρυθμίσεις με σκοπό τη δημιουργία ενός συστήματος δικαστικής προστασίας που θα διασφαλίζει την υλοποίηση της δικαστικής απόφασης. Ειδικότερα, εξετάζεται η σκοπιμότητα και οι όροι απονομής στον ακυρωτικό δικαστή μιας εξουσίας να εκδίδει διαταγές προς τη διοίκηση και να επιβάλλει σε αυτήν χρηματικές κυρώσεις ήδη κατά την έκδοση της απόφασής του, εξουσία που διαθέτει ο διοικητικός δικαστής στη γαλλική έννομη τάξη. Περαιτέρω, μελετώνται δομικές λύσεις, όπως η

θέσπιση μιας καταψηφιστικής αγωγής κατά το πρότυπο του γερμανικού δικαίου, αλλά και του εγχώριου ιδιωτικού δικαίου, η οποία θα αντιμετώπιζε δραστικά το έλλειμμα δικαστικής προστασίας επί σιωπής ή παράλειψης της διοίκησης σε οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια. Τέλος, εξετάζεται η υιοθέτηση μιας εξουσίας υποκατάστασης του δικαστηρίου στο έργο της δυστροπούσας διοίκησης.

Η συμβολή της μονογραφίας σε σχέση με τις εγχώριες αναλύσεις και το εν γένει συγγραφικό έργο γύρω από την κύρια και τις περιφερειακές προβληματικές της συνίσταται πρωτίστως στο ότι εισάγει για πρώτη φορά τη διάσταση της δικαιοτελεστικής λειτουργίας, δηλαδή της συνεργασίας της δικαιοδοτικής και της εκτελεστικής λειτουργίας προκειμένου να εκτελεσθεί μια δικαστική απόφαση. Με τον τρόπο αυτό μεταφέρει τη συζήτηση για την αποτελεσματικότητα της διοικητικής δικαιοσύνης από το πεδίο της ύπαρξης ενός μηχανισμού που ελέγχει τη συμμόρφωση της διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις (N 3068/2002) στο πεδίο της εφαρμοστικότητας, της υλοποιησιμότητας ή της αποτελεσματικότητας της δικαστικής απόφασης. Οι έννοιες αυτές απασχολούν με εντεινόμενο ρυθμό τη διεθνή βιβλιογραφία, όπου γίνεται λόγος για την αποτελεσματικότητα της δικαστικής απόφασης, αλλά και της διοικητικής δικαιοσύνης.

Όσον αφορά την *de lege lata* αποτύπωση του εγχώριου συστήματος για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης της διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων, η μονογραφία τεκμηριώνει, μέσω των πρόσφατων νομολογιακών δεδομένων, τη θεωρητική αντίληψη που προσδιορίζει την υποχρέωση συμμόρφωσης ως εξωδικαστική εκδήλωση του δεδικασμένου. Ο συγγραφέας, στο Γενικό Μέρος του έργου, προτείνει ένα θεωρητικό μοντέλο για την κατανόηση της υποχρέωσης συμμόρφωσης με πυρήνα την αποκαταστατική διοικητική πράξη και προσπαθεί να αποσαφηνίσει μέσα από την εμπειρία της πρακτικής τα όρια μέχρι τα οποία εκτείνεται η υποχρέωση συμμόρφωσης. Με βάση τη νομολογία των δικαστηρίων και των τριμελών συμβουλίων συμμόρφωσης αναδεικνύει, στο Ειδικό Μέρος του έργου, τις ιδιαιτερότητες της υποχρέωσης συμμόρφωσης ανάλογα με το είδος της δικαστικής προστασίας και την ειδικότερη κατηγορία διοικητικών διαφορών. Αναλύει τις επιπλοκές με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η δικαστική απόφαση κατά την εφαρμογή της και τις παραμέτρους που πρέπει να λάβει υπόψη η διοίκηση για την επιλογή της ορθής λύσης, μέσα από την επεξεργασία των συναφών γνωμοδοτήσεων του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Επισημαίνει τους εύλογους ενδοιασμούς λόγω του «οιονεί δικαιοδοτικού χαρακτήρα» που ενίοτε προσλαμβάνουν οι γνωμοδοτήσεις αυτές, αλλά ταυτόχρονα την υπευθυνότητα, τον πραγματισμό και την πρωτοπορία του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε σχέση με τα δικαστήρια.

Τέλος, ο συγγραφέας προβαίνει σε μια διαβαθμισμένη σειρά προτάσεων για τη βελτίωση της δικαιοτελεστικής λειτουργίας. Προς τούτο δεν παραθέτει απλώς τα πορίσματα του συγκριτικού δικαίου, αλλά τα χρησιμοποιεί για να

προτείνει μέτρα προσαρμοσμένα στην ελληνική έννομη τάξη. Από το σύνολο των αναπτύξεων της μονογραφίας εμπεδώνεται η αντίληψη ότι η υλοποίηση της δικαστικής απόφασης αποτελεί, κατά ένα μεγάλο μέρος, τμήμα του δικαιοδοτικού έργου και επιτακτική υποχρέωση του διοικητικού δικαστή.

Ενόψει όσων εκτέθηκαν το ανά χείρας έργο είναι χρήσιμο για μια αξιολόγηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και μια μελλοντική τροποποίησή του. Σημειώνεται ότι η βιβλιογραφία, στα ελληνικά, γαλλικά, γερμανικά και αγγλικά, είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη, ότι επίσης έχει γίνει σχεδόν εξαντλητική έρευνα της ελληνικής νομολογίας και των αποφάσεων των τριμελών συμβουλίων συμμόρφωσης, καθώς και εκτεταμένη αναφορά στις νομολογίες άλλων κρατών και σε εκείνες των διεθνών δικαστηρίων. Ο υπομνηματισμός είναι ιδιαίτερα επιμελημένος.

Αθήνα 10 Ιουνίου 2015

Θεόδωρος Π. Φορτσάκης

Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΣΗΜΕΙΩΜΑ-ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το παρόν πόνημα αποτελεί μέρος της σημαντικά μεγαλύτερης έκτασης διδακτορικής διατριβής μου στο Τμήμα Νομικής της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με το ομώνυμο τίτλο. Η διατριβή εκπονήθηκε με επιβλέποντα Καθηγητή τον κ. Θεόδωρο Φορτσάκη και μέλη της Συμβουλευτικής Τριμελούς Επιτροπής την Καθηγήτρια κ.Τζ. Ηλιοπούλου-Στράγγα και τον Αν. Καθηγητή Γ. Δελλή. Υποστηρίχθηκε με επιτυχία (ομόφωνα άριστα) την 21^η Απριλίου 2015 ενώπιον Επιτροπής, στην οποία συμμετείχαν επιπλέον η Καθηγήτρια κ. Γλ. Σιούτη, οι Αν. Καθηγητές κ. Θ. Αντωνίου και Σπ. Βλαχόπουλος και ο Επ. Καθηγητής κ. Β. Κονδύλης.

Με την ολοκλήρωση του έργου, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες, πρώτα από όλους, στον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Θεόδωρο Φορτσάκη, ο οποίος παρά τα υψηλά καθήκοντά του, υπήρξε συνεπής αρωγός σε κάθε στάδιο της προσπάθειάς μου. Περαιτέρω θα ήθελα να ευχαριστήσω τα μέλη της Τριμελούς και Επταμελούς Επιτροπής για τις παρατηρήσεις τους, τις οποίες βεβαίως έλαβα υπόψη στην τελική διαμόρφωση του έργου.

Στην ολοκλήρωση της διατριβής καθοριστική ήταν η χορήγηση υποτροφίας, κατόπιν διαγωνισμού, από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.) καθώς και υποτροφίας κινητικότητας φοιτητών για σπουδές (ERASMUS) στο πανεπιστήμιο Panthéon-Assas (Paris II) για το διάστημα από 1.9.2011 έως 12.12.2011, η εμπειρία του οποίου με βοήθησε σημαντικά να εμβαθύνω, στο μέτρο του δυνατού, στο γαλλικό διοικητικό δίκαιο.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω για τις παρατηρήσεις τους σε επιμέρους σημεία της διατριβής τις Αικατερίνη Κονίδη και Ευαγγελία Παυλίδου, Παρέδρους Δ.Δ., τον Γεώργιο Χασιώτη, Δικηγόρο, LL.M, τον Νομικό Σύμβουλο του Κράτους Θεόδωρο Ψυχογιό καθώς και τους Καθηγητές μου στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών, οι οποίοι διαμόρφωσαν καταλυτικά τη νομική μου σκέψη, με συνέπεια κατόπιν ολοκλήρωσης των σπουδών μου σε αυτήν, να προχωρήσω σε εκ νέου συγγραφή εκτεταμένων τμημάτων της διατριβής.

Αθήνα, Ιούνιος 2015

Ηλίας Κουβαράς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	IX
ΣΗΜΕΙΩΜΑ-ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	XIII
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	XXVII
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Εισαγωγή-Παρουσίαση	11
---------------------------	----

Τμήμα Ι

Η υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης στην εγχώρια έννομη τάξη

Ενότητα Ι

Οι νομοθετικές επιλογές για τη διασφάλιση συμμόρφωσης της Διοίκησης	13
--	----

Υποενότητα Ι

Ο εκτελεστικός του Συντάγματος Ν 3068/2002	15
--	----

§ Ι: Επί διαπλαστικού ενδίκου βοηθήματος (άρθρα 2 και 3)	15
--	----

A. Το κανονιστικό προηγούμενο	15
-------------------------------------	----

1. Ένας ανεπαρκής μηχανισμός: Η «ειδική επιτροπή» του Ν 1470/1984 ..	15
--	----

2. Ένα αναβαπτισμένο συνταγματικό έρεισμα	18
---	----

B. Ο εκτελεστικός του Συντάγματος Ν 3068/2002 και το ΠΔ 61/2004	22
---	----

1. Ο διττός ρόλος του Τριμελούς Συμβουλίου του άρθρου 2 του Ν 3068/2002	22
--	----

a. Η ελεγκτική αρμοδιότητα	25
----------------------------------	----

b. Η κυρωτική αρμοδιότητα.....	27
--------------------------------	----

2. Οι αρμοί της ρύθμισης.....	34
-------------------------------	----

a. Το αντικείμενο της υποχρέωσης συμμόρφωσης	34
--	----

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>β. Τα εμπλεκόμενα μέρη</i>	40
<i>ι) Η υπόχρεη προς συμμόρφωση αρχή</i>	40
<i>ii) Ο νομιμοποιούμενος στην υποβολή αιτήματος: Η έννοια του ενδιαφερομένου</i>	43
Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	49
§ II: Επί καταψηφιστικού ενδίκου βοηθήματος: η αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος του Δημοσίου (άρθρο 4)	51
A. Η αναγκαστική εκτέλεση ως δραστική μορφή συμμόρφωσης.....	52
1. Η διάκριση προς την υποχρέωση συμμόρφωσης εν ευρεία έννοια	52
2. Η διαδρομή για την εμπέδωση	55
<i>α. Η νομολογιακή αναγνώριση της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του Δημοσίου</i>	55
<i>β. Η θετικοποίηση της αναγκαστικής εκτέλεσης υπό συνταγματικό έρεισμα</i>	58
B. Το εκτελεστικό κεκτημένο σήμερα: μεταξύ νομοθετικής αντιμεταρρύθμισης και νομολογιακής αποκατάστασης.....	59
1. Ως προς τη δεκτική κατάσχεσης περιουσία.....	59
2. Ως προς το εύρος των εκτελεστών τίτλων.....	64
3. Ως προς τις δικονομικές προϋποθέσεις	67
Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	72
Υποενότητα II	
Τα αναγκαία συμπληρώματα για την επίτευξη της συμμόρφωσης	75
§ I: Η ποινική και πειθαρχική ευθύνη	75
A. Του αρμοδίου υπαλλήλου	75
B. Του αρμοδίου Υπουργού.....	80
§ II: Η αστική ευθύνη του Δημοσίου	82
A. Ως συμπληρωματικό εργαλείο αποκατάστασης	83
B. Ως μέσο πίεσης προς τον αρμόδιο υπάλληλο	89
Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	93

Ενότητα II:	
Η υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης στον αστερισμό των νομικών εννοιών	96
Υποενότητα I	
Η σχέση της υποχρέωσης συμμόρφωσης προς τις λοιπές συνέπειες των δικαστικών αποφάσεων	96
§ I: Διάκριση και ετεροπροσδιορισμός της υποχρέωσης συμμόρφωσης από τις λοιπές συνέπειες των δικαστικών αποφάσεων	96
A. Η διαπλαστική φύση των δικαστικών αποφάσεων ως αιτία της υποχρέωσης συμμόρφωσης	96
B. Η σχέση της υποχρέωσης συμμόρφωσης με το δεδουλευμένο	104
1. Οι όροι συνδρομής και οι συνέπειες των δύο εννοιών	104
2. Ο αντίλογος στη σύνδεση δεδουλευμένου με την υποχρέωση προς συμμόρφωση	108
§ II: Η έκταση του δεδουλευμένου ως έκταση της υποχρέωσης συμμόρφωσης	111
A. Τα αντικειμενικά όρια του δεδουλευμένου	111
1. Προσδιορισμός με βάση το «διοικητικής φύσεως ζήτημα»	111
2. Προσδιορισμός με βάση το αντικείμενο της δίκης.....	114
B. Οι αιτιολογίες της απόφασης ως άρρηκτο τμήμα του δεδουλευμένου ..	118
Υποενότητα II	
Η υποχρέωση συμμόρφωσης ως εξωδικαστική εκδήλωση του δεδουλευμένου	123
§ I: Η αποθετική συμμόρφωση (ως αρνητική εξωδικαστική εκδήλωση του δεδουλευμένου).....	124
A. Η υποχρέωση παύσης εκτέλεσης της ακυρωθείσας πράξης	124
B. Η απαγόρευση έκδοσης πράξης όμοιας με την ακυρωθείσας.....	126
§ II: Η θετική συμμόρφωση ή συμμόρφωση υπό στενή έννοια (ως θετική εξωδικαστική εκδήλωση του δεδουλευμένου).....	129
A. Η στατική αποκατάσταση.....	131
B. Η πλήρης ή δυναμική αποκατάσταση	135

Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	137
-----------------------------------	-----

Τμήμα II

Η πρόσληψη των κανονιστικών εργαλείων από τους εγχώριους θεσμούς: ανάδειξη και αυτοπεριορισμός

Ενότητα I

Η διαμόρφωση του περιεχομένου της υποχρέωσης συμμόρφωσης της Διοίκησης από το Δικαστή.....	140
--	-----

Υποενότητα I

Γενικό Μέρος.....	140
-------------------	-----

§ I: Ο πυρήνας: η αποκαταστατική διοικητική πράξη.....	140
---	------------

A. Ο ετεροπροσδιορισμός του περιεχομένου της	142
--	-----

1. Από το είδος της ακυρωθείσας πράξης.....	142
---	-----

<i>a. Με βάση το χαρακτήρα της ακυρωθείσας .....</i>	<i>142</i>
--	------------

<i>b. Επί σύνθετης διοικητικής ενέργειας.....</i>	<i>145</i>
---	------------

2. Από το είδος της διαπιστωθείσας πλημμέλειας	148
--	-----

<i>a. Επί πλημμέλειας της αιτιολογίας.....</i>	<i>148</i>
--	------------

<i>b. Επί τυπικής πλημμέλειας.....</i>	<i>154</i>
--	------------

B. Το κρίσιμο νομικό καθεστώς.....	158
------------------------------------	-----

1. Ο κανόνας της αναδρομής στο χρόνο έκδοσης της ακυρωθείσας πράξης	158
---	-----

<i>a. Το περιεχόμενο και η έκταση του κανόνα .....</i>	<i>158</i>
--	------------

<i>b. Προβληματισμοί και επιπλοκές.....</i>	<i>163</i>
---	------------

2. Η κάμψη του κανόνα	164
-----------------------------	-----

<i>a. Στο οργανωτικό δίκαιο .....</i>	<i>164</i>
---------------------------------------	------------

<i>b. Όταν το νεότερο νομοθέτημα δεν ανέχεται το παλαιό καθεστώς .....</i>	<i>167</i>
--	------------

§ II: Η περιφέρεια της υποχρέωσης συμμόρφωσης.....	170
---	------------

A. Ως περιεχόμενο των υποχρεώσεων	170
---	-----

1. Τα εγγενή όρια από το διοικητικής φύσεως ζήτημα	170
--	-----

<i>a. Στη μεθόριο του διοικητικής φύσεως ζητήματος.....</i>	<i>170</i>
---	------------

<i>b. Η διοικητική δράση εκτός της υποχρέωσης .....</i>	<i>173</i>
---	------------

<i>i) Η μεταβολή στο σύμπλεγμα νομικού πραγματικού.....</i>	<i>173</i>
---	------------

<i>ii) Μη επέκταση της υποχρέωσης συμμόρφωσης σε όμοιες πράξεις .....</i>	<i>177</i>
---	------------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

2. Τα νομοθετικά όρια της υποχρέωσης συμμόρφωσης.....	182
<i>α. Προληπτικά με in abstracto ρύθμιση .....</i>	183
<i>β. Κατασταλτικά - ως επέμβαση για τον περιορισμό των υποχρεώσεων της Διοίκησης .....</i>	186
B. Ως πεδίο δικαστικού ελέγχου.....	190
1. Τα όρια της αρμοδιότητας ελέγχου	190
<i>α. Το ορόσημο της διακριτής διαφοράς.....</i>	190
<i>β. Η διαπλοκή των επιλαμβανόμενων δικαιοδοτικών σχηματισμών .....</i>	193
2. Ο αυτοπεριορισμός των Τριμελών Συμβουλίων σε έλεγχο των «καταρχήν» πλημμελειών	195
Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	198
Υποενότητα II	
Ειδικό Μέρος	203
§ I: Με βάση το είδος δικαστικής προστασίας	203
A. Εκφάνσεις της ακυρωτικής δίκης.....	203
1. Επί ακύρωσης κανονιστικής πράξης	203
<i>α. Η διαφοροποίηση με βάση το είδος του δικαστικού ελέγχου.....</i>	203
<i>β. Οι συνέπειες για τη Διοίκηση .....</i>	206
2. Επί ακύρωσης παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας	210
<i>α. Το περιεχόμενο των υποχρεώσεων .....</i>	210
<i>β. Η αντιμετώπιση της εμμονής στην πνοε .....</i>	213
3. Προς απορριπτικές αποφάσεις	216
<i>α. Απορριπτικές ενδίκων βοηθημάτων.....</i>	216
<i>β. Απορριπτικές ενδίκων μέσων .....</i>	221
B. Στις ουσιαστικές διαφορές	223
1. Η συμμόρφωση της Διοίκησης στις αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου	223
<i>α. Το Ελεγκτικό Συνέδριο εγγυητής της συμμόρφωσης της Διοίκησης ..</i>	<i>223</i>
<i>ι) Οι ιδιαιτερότητες των πράξεων-αποφάσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου .....</i>	<i>223</i>
<i>ιι) Οι μαζικές διαστάσεις του φαινομένου στο πεδίο του Ελεγκτικού Συνεδρίου .....</i>	<i>228</i>
<i>β. Το Ελεγκτικό Συνέδριο αμφισβητίας της υποχρέωσης συμμόρφωσης .....</i>	<i>232</i>

2. Η συμμόρφωση της Διοίκησης στις αποφάσεις των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.....	235
<i>α. Φαινομενολογία και πεδία υποθέσεων.....</i>	235
<i>β. Το εύρος των υποχρεώσεων που πηγάζουν από τη δικαστική απόφαση.....</i>	239
Γ. Η συμμόρφωση της Διοίκησης στις αποφάσεις προσωρινής δικαστικής προστασίας	244
1. Οι συνέπειες του ανασταλτικού αποτελέσματος.....	244
<i>α. Η ένταξη στην υποχρέωση συμμόρφωσης .....</i>	244
<i>β. Περιεχόμενο και έκταση.....</i>	248
2. Πρόσφατες νομοθετικές επεμβάσεις για την περιστολή του	251
§ II: Με βάση την κατηγορία διαφορών	255
A. Το φαινόμενο της μη συμμόρφωσης σε ζητήματα υπηρεσιακής καταστάσεως δημοσίων υπαλλήλων	258
1. Το περιεχόμενο των υποχρεώσεων	259
<i>α. Η συνθετότητα των διοικητικών υποχρεώσεων .....</i>	259
<i>β. Η έκταση των υποχρεώσεων .....</i>	262
2. Οι υπαλληλικές διαφορές ως αιχμή του δικαίου της συμμόρφωσης ..	265
<i>α. Οι νομοθετικές επεμβάσεις .....</i>	265
<i>ι) Ο νομοθέτης αρωγός στη συμμόρφωση .....</i>	265
<i>ιι) Ο νομοθέτης περιστέλλων συμμόρφωση .....</i>	267
<i>β. Η νομολογιακή πρωτοπορία.....</i>	268
B. Το φαινόμενο της μη συμμόρφωσης στο πεδίο του περιβάλλοντος ..	270
1. Επί διαφορών από περιβαλλοντικές και οικοδομικές άδειες	272
2. Επί άρσης ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης	277
Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	283
Ενότητα II	
Η αντιμετώπιση της υποχρέωσης συμμόρφωσης από τη Διοίκηση: μεταξύ αφομοίωσης και «μεταβολισμού» του διατακτικού των δικαστικών αποφάσεων	289
Υποενότητα I	
Το πρόβλημα της εφαρμογής της απόφασης.....	289

§ I: Πηγές των δυσχερειών στην υλοποίηση της συμμόρφωσης	291
A. Οι φυσικές επιπλοκές της ακύρωσης	291
1. Ως προς άλλες πράξεις.....	291
<i>a. Η διαπλοκή των διοικητικών πράξεων στο νομικό κόσμο</i>	291
<i>β. Η Διοίκηση αντιμέτωπη με τη διαπλοκή των πράξεων</i>	295
2. Ως προς τα κεκτημένα δικαιώματα τρίτων	298
B. Η διάστρωση της αιτιολογίας της απόφασης.....	303
1. Οι ασάφειες της αιτιολογίας	303
2. Επί συνδρομής πλείονων γνωμών	306
§ II: Παράμετροι στην αντιμετώπιση	309
A. Η αρχή της ασφάλειας δικαίου	310
1. Μια διαδεδομένη αρχή στον ευρωπαϊκό χώρο	310
2. Οι εκφάνσεις της αρχής στην εγχώρια έννομη τάξη	313
B. Το εφικτό της συμμόρφωσης	317
1. Αδικοιολόγητη παράλειψη	318
2. Δικαιολογημένη αδυναμία	321
Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	329

Υποενότητα II

Οι λύσεις της εγχώριας Διοίκησης

§ I: Το πεδίο δράσης της Διοίκησης

A. Η φύση της λειτουργίας εφαρμογής της δικαστικής απόφασης	
1. Η εκτέλεση της δικαστικής απόφασης ως πεδίο τομής δικαστικής και εκτελεστικής λειτουργίας	332
2. Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους ως αρωγός της Διοίκησης	337
B. Η προσέγγιση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους	340
1. Τα πλεονεκτήματα και η συνεπής αξιοποίησή τους από το ΝΣΚ	340
2. Μια αναπόφευκτη αδυναμία: η διχογνωμία στις γνωμοδοτήσεις ως έκφραση των δυσκολιών	345

§ II: Οι λύσεις στο πρόβλημα της συμμόρφωσης από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους	
A. Το ΝΣΚ ως ειδήμων εφαρμοστής της νομολογίας	
1. Η κατανόηση πτυχών του διοικητικής φύσεως ζητήματος	
<i>a. Σε ακυρωτικές διαφορές</i>	348
<i>b. Σε διαφορές ουσίας</i>	351
2. Η αποσαφήνιση των επιπλοκών στο πεδίο αιχμής των υπαλληλικών διαφορών	353
<i>a. Επί διαδικασιών για την επιλογή υποψηφίων</i>	353
<i>b. Επί της δυναμικής αποκατάστασης του υπαλλήλου</i>	357
B. Το ΝΣΚ ως συνδιαμορφωτής/διαπλαστής της εφαρμοστέας λύσης ..	360
1. Μεταξύ πραγματισμού.....	360
2. ...και αναγνώρισης της αδυναμίας της Διοίκησης να συμμορφωθεί ..	364
Συμπερασματικές παρατηρήσεις	367

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Εισαγωγή-Παρουσίαση	371
----------------------------------	-----

Τμήμα I

Η αναμόρφωση του συστήματος για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις: Τα εργαλεία του Γάλλου δικαστή και η μεταφορά τους στην εγχώρια έννομη τάξη	377
--	-----

Ενότητα I:

Η αναβάθμιση της εξουσίας επιβολής χρηματικών κυρώσεων ως μέσο εξαναγκασμού της Διοίκησης

Υποενότητα I

Η εξουσία επιβολής χρηματικών κυρώσεων (astreinte) από το δικαστή στη γαλλική έννομη τάξη

§ I: Το περιεχόμενο της εξουσίας επιβολής χρηματικών κυρώσεων..	382
--	-----

§ II: Η εξασφάλιση της καταβολής τους	389
Υποενότητα II	
Τα διδάγματα για την εθνική ρύθμιση	
§ I: Αυξάνοντας τη δραστικότητα της χρηματικής κύρωσης: προληπτική απειλή επιβολής, αύξηση του ύψους της και σταδιακή κλιμάκωση	393
§ II: Διευρύνοντας τις εγγυήσεις καταβολής της χρηματικής κύρωσης	397
Ενότητα II	
Η απονομή στο δικαστή μιας εξουσίας έκδοσης διαταγών προς τη Διοίκηση (injonction)	400
Υποενότητα I:	
Η εξουσία έκδοσης από το Δικαστή injonction στη γαλλική έννομη τάξη	
§ I: Η απονομή της εξουσίας	
A. Το πλαίσιο εισαγωγής της ρύθμισης.....	402
B. Το περιεχόμενο της εξουσίας έκδοσης injonction	406
§ II: Η συμβολή της injonction στην αναβάθμιση της δικαστικής προστασίας	
A. Η δραστικότητα του μέτρου.....	410
B. Τα εγγενή όρια και οι επιπλοκές	414
Υποενότητα II:	
Η υιοθέτηση μιας εξουσίας έκδοσης διαταγών προς τη Διοίκηση στην εγχώρια έννομη τάξη	418
§ I: Προϋποθέσεις εισαγωγής της ρύθμισης	418
A. Η καταλληλότητα του μέτρου	419
B. Η αναγκαιότητα	420
Γ. Η stricto sensu αναλογικότητα του μέτρου: κριτήριο η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών	422

§ II: Οι όροι άσκησης της εξουσίας από τον εγχώριο δικαστή	427
A. Η διαταγή ως άμεση απόρροια της ακυρωτικής κρίσης.....	427
B. Η στάθμιση κόστους- οφέλους (bilan coûts-avantages) για την επιλογή της ενδεδειγμένης injonction	430
Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	433

Τμήμα II:

Σε αναζήτηση διαρθρωτικών λύσεων

Ενότητα I:

Η διεύρυνση των εξουσιών του διοικητικού δικαστή στα όρια της δικαστικής λειτουργίας

Υποενότητα I

Το διαχρονικό έλλειμμα δικαστικής προστασίας κατά την προσβολή παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας..... 435

§ I: Η υιοθέτηση ενός καταψηφιστικού ενδίκου βοηθήματος:

Η γερμανική καταψηφιστική αγωγή .....

A. Επί δέσμιας αρμοδιότητας..... 441

B. Επί διακριτικής ευχέρειας .....

§ II: Η συμβολή μιας καταψηφιστικής αγωγής στο έλλειμμα δικαστικής προστασίας

A. Η υπεροχή σε σχέση με την αίτηση ακύρωσης .....

B. Η αληθής έκταση της συμβολής..... 447

Υποενότητα II

Τα μέσα εκτέλεσης του ιδιωτικού δικαίου ως πηγή έμπνευσης και σημείο σύγκρισης .....

§ I: Η καταδίκη του διοικητικού οργάνου σε δήλωση βουλήσεως..... 450

§ II: Η απειλή χρηματικών κυρώσεων για την εκπλήρωση της υποχρέωσης .....

Ενότητα II:

Η χορήγηση στο διοικητικό Δικαστή μιας εξουσίας υποκατάστασης στις πράξεις της Διοίκησης

Υποενότητα I

Συστήματα δικαστικής υποκατάστασης 455

§ I: Ένα υπαρκτό μοντέλο στον ευρωπαϊκό νότο..... 456

A. Ιταλία: ο διορισμός ενός επιτρόπου πράξεων (commissario ad acta) στην θέση της Διοίκησης 456

B. Ιβηρική: η έκδοση της διοικητικής πράξης από το ίδιο το δικαστήριο..... 458

§ II: Το αμερικάνικο σύστημα

A. Ο αμερικανός δικαστής σε ρόλο κοινωνικού αναμορφωτή: ιστορική διαδρομή και ειδικότερες πρακτικές..... 460

B. Προβληματισμοί 464

1. Από δικαιοπολιτική άποψη 464

2. Από άποψη αποτελεσματικότητας..... 466

Υποενότητα II

Η απονομή μιας εξουσίας υποκατάστασης στον Έλληνα δικαστή 468

§ I: Η απορριφθείσα εξουσία υποκατάστασης κατά την θέσπιση του Ν 3068/2002 470

§ II: Οι όροι άσκησης μιας τέτοιας εξουσίας από το δικαστή 472

A. Επί δέσμιας αρμοδιότητας 474

B. Επί διακριτικής ευχέρειας 476

Γ. Επί ελλείψεως αιτιολογίας..... 478

Συμπερασματικές παρατηρήσεις..... 479

ΣΥΝΟΨΗ-ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

I. Για μια ανανομηματοδότηση της υποχρέωσης συμμόρφωσης..... 481

1. Εκφάνσεις/απολήξεις και παράγοντες της δικαιοτελεστικής λειτουργίας..... 481

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

---

2. Αξιολόγηση και αμφισβήτηση του εγχώριου συστήματος για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης	484
II. Για μια αναβάθμιση της δικαιοτελεστικής λειτουργίας.....	486
A. Το πεδίο δικαιοπλασίας του διοικητικού δικαστή εντός του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου	486
1. Προτάσεις σε επίπεδο Τριμελούς Συμβουλίου Συμμόρφωσης:	486
2. Προτάσεις σε επίπεδο δικαστικής απόφασης:	488
3. Προτάσεις σε επίπεδο συμπληρωματικών μέτρων:	490
B. Επεμβάσεις του Νομοθέτη	490
1. Προτάσεις επί της επιβολής χρηματικής κύρωσης:	490
2. Επί της απονομής στον διοικητικό δικαστή μιας εξουσίας διαταγών προς τη Διοίκηση.....	491
3. Αντιμετώπιση του ελλείμματος δικαστικής προστασίας επί παρανόμων παραλείψεων της Διοίκησης	492
4. Επί της απονομής μιας εξουσίας υποκατάστασης	492
5. Ειδικότερες νομοθετικές παρεμβάσεις.....	493
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	495
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	525

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

I. Ελληνικές Συντομογραφίες

A	απόφαση (Τριμελών Συμβουλίων του Ν 3068/2002)
αδημ.	αδημοσίευτη
ΑΕΔ	Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΝ	Αναγκαστικός Νόμος
Αναστ	Αναστολή
αναλ.	αναλυτικότερα
άρθρ.	άρθρο
αριθμ.	αριθμός
Αρμ	Αρμενόπουλος (περιοδικό)
ΑρχΝ	Αρχείον Νομολογίας (περιοδικό)
ΑΠ	Άρειος Πάγος
ΑΠ ΟΛ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΒΔ	Βασιλικό Διάταγμα
βλ.	βλέπε
βλ. ανωτ.	βλέπε ανωτέρω
βλ. κατωτ.	βλέπε κατωτέρω
Γ.Γ.	Γενικός Γραμματέας
ΓνΝΣΚ	Γνωμοδότηση Νομικού Συμβουλίου του Κράτους
ΓΟΚ	Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (Ν 1577/1985)
Γ.Σ.	Γενική Συνέλευση
Δ	Δίκη (περιοδικό)
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (περιοδικό)
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΕΚ	Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ήδη ΔΕΕ)
ΔΕΝ	Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
ΔΕφ	Διοικητικό Εφετείο
ΔΕφΑθ	Διοικητικό Εφετείο Αθηνών

Συντομογραφίες

ΔΕφΘεσ	Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης
Διδικ	Διοικητική Δίκη (περιοδικό)
ΔΙΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (περιοδικό)
ΔΠρ	Διοικητικό Πρωτοδικείο
ΔΠρΑθ	Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών
ΔΠρΗρ	Διοικητικό Πρωτοδικείο Ηρακλείου
ΔΠρΘεσ	Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΔΣΑΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα της 16.12.1966 (N 2462/1997)
ΔτΑ	Δικαιώματα του Ανθρώπου (περιοδικό)
ΔτΑΤεΣ	Δικαιώματα του Ανθρώπου Τεύχος εκτός Σειράς
δ/τος	διατάγματος
ΔΦΝ	Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΕΑ	Επιτροπή Αναστολών
εδ.	εδάφιο
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΔΔΔΔ	Επιθεώρηση Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΔΔηΛΥ	Επιθεώρηση Δικαίου Δημοσίων Λειτουργιών και Υπαλλήλων (περιοδικό)
ΕΔΚΑ	Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικών Ασφαλίσεων (περιοδικό)
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΔΑ	Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΕΕυρΔ	Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
ΕΕργΔ	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος του Αστικού Κώδικα
ΕισΝΚΠολΔ	Εισαγωγικός Νόμος του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
εκδ.	Έκδοση
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕΛΤΑ	Ελληνικά Ταχυδρομεία
ΕΛΣυν	Ελεγκτικό Συνέδριο

Συντομογραφίες

ΕΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
ΕπΣυμΣτΕ	Επιτροπή Συμμόρφωσης ΣτΕ (άρθρο 5 Ν1470/1984)
ΕΟΦ	Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων
επ.	επόμενα
ΕΠΕ	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 4.11.1950 (ΝΔ 53/1974)
ΕΣ ΟΛ	Ολομέλεια Ελεγκτικού Συνεδρίου
ΕΣΡ	Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης
ΕφΑΔ	Εφημερίδα Αστικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕφΑΘ	Εφετείο Αθηνών
ΕφημΔΔ	Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου (περιοδικό)
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΘΠΔΔ	Θεωρία και Πράξη Διοικητικού Δικαίου (περιοδικό)
ΙΔΜΕ	Ινστιτούτο Δικονομικών Μελετών
ΙΚΑ-ΕΤΑΜ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων- Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΚΒΠΝ	Κώδικας Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας (ΠΔ 14-27.7.1999)
ΚΒΣ	Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων (ΠΔ 186/1992)
ΚΦΕ	Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Ν 2238/1994)
ΚΔΔικ	Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας (Ν 2717/1999)
ΚΔΔιαδ	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας (Ν 2690/1999)
ΚΕΔΕ	Κώδικας Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ΝΔ 356/1974)
κ.λπ.	και λοιπά
ΚΟΚ	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (Ν 2696/1999)
κ.ο.κ.	και ούτω καθ' εξής
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (ΠΔ 258/1986)
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (ΠΔ 503/1985)
ΚριτΕ	Κριτική Επιθεώρηση
ΚΦΔ	Κώδικας Φορολογικής Δικονομίας (Ν 4125/1960)
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
λ.χ.	λόγου χάριν
ΜονΠρωτ	Μονομελές Πρωτοδικείο
Ν	Νόμος
ΝΒ	Νομική Βιβλιοθήκη
ΝΔ	νομοθετικό διάταγμα

Συντομογραφίες

ΝΔ	Νέον Δίκαιον (περιοδικό)
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
ΝΠΔΔ	νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΑΕΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών
ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΟΕΚ	Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας
ΟΚΑ	Οργανισμός Κοινωνικής Ασφάλισης
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
Π	Πρακτικό (Τριμελών Συμβουλίων του Ν 3068/2002)
παρ.	παράγραφος
ΠειρΝομ	Πειραϊκή Νομολογία (περιοδικό)
περ.	περίπτωση
ΠερΔικ	Περιβάλλον και Δίκαιο (περιοδικό)
ΠΔ	προεδρικό διάταγμα
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας (ΠΔ 283/1985)
ΠΝΠ	Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΠοινΛ	Ποινικός Λόγος (περιοδικό)
ΠΧ	Ποινικά Χρονικά (περιοδικό)
Π.Π. ΕΣΔΑ	Πρόσθετο Πρωτόκολλο Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΠολΠρωτ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
π.χ.	παραδείγματος χάριν
σελ.	σελίδα
ΣΚ	Συνταξιοδοτικός Κώδικας (ΠΔ 169/2007)
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣτΕΟΛ	Ολομέλεια Συμβουλίου της Επικρατείας
ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη
Συντ.	Σύνταγμα 1975/86/2001/2008
τ.	τόμος
ΤΔΔ	Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια
ΤΚ	Τελωνειακός Κώδικας (Ν 2960/2001)
Τμ.	Τμήμα (του ΣτΕ, του ΑΠ ή του ΕΛΣυν)

Συντομογραφίες

ΤοΣ	Το Σύνταγμα (περιοδικό)
ΤριμΣυμβΣτΕ	Τριμελές Συμβούλιο ΣτΕ (Ν 3068/2002)
ΤριμΣυμβΔΠρ	Τριμελές Συμβούλιο ΔΠρ
ΤΤ	Τιμητικός Τόμος
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΚ	Υπαλληλικός Κώδικας (Ν 3528/2007)
υποσημ.	υποσημείωση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΦΜΑ	Φόρος Μεταβίβασης Ακινήτου
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)

II. Ξενόγλωσσες Συντομογραφίες

AJDA	Actualité Juridique Droit Administratif (περιοδικό)
Ala. L. Rev.	Alabama Law Review (περιοδικό)
BCL Rev.	Boston College Law Review (περιοδικό)
CAA	Cour Administrative d'Appel
CE Ass.	Conseil d'État Assemblée
CE	Conseil d'État
CEDH	Convention Européenne des Droits de l'Homme
CJEG	Cahiers juridiques de l'électricité et du gaz (περιοδικό)
Colum. Hum. Rts. L. Rev.	Columbia Human Rights Law Review (περιοδικό)
CPC	Code de Procédure Civile
CPP	Code de Procédure Pénale
D	Dalloz
EDCE	Etudes et Documents du Conseil d'Etat
Geo. LJ	Georgetown Law Journal (περιοδικό)
Harv. Int'l L. J.	Harvard International Law Journal (περιοδικό)
Harv. L. Rev.	Harvard Law Review (περιοδικό)
JCLC	Journal of Criminal Law and Criminology (περιοδικό)
JCP G	Juris-Classeur périodique, édition Générale
JCP	Juris-Classeur périodique
Lebon	Recueil du Conseil d'Etat
LGDJ	Librairie Générale de Droit et de la Jurisprudence
LPA	Les Petites Affiches
Minn. L. Rev.	Minnesota Law Review (περιοδικό)

Συντομογραφίες

---

n.	numéro
NUJS L. Rev.	West Bengal National University of Juridical Sciences Law Review (περιοδικό)
PUAM	Presses Universitaires d'Aix-Marseille
PUF	Presses Universitaires de France
RDP	Revue du Droit Public et de la Science Politique (περιοδικό)
Rec.	Recueil
RFDA	Revue Française de Droit Administratif (περιοδικό)
RIEJ	Revue Interdisciplinaire d'Etudes Juridiques
RJF	Revue de jurisprudence fiscale (περιοδικό)
RTDE	Revue trimestrielle de droit européen (περιοδικό)
Stan L. Rev.	Stanford Law Review (περιοδικό)
vol.	volume
Wash. & Lee L. Rev.	Washington and Lee Law Review (περιοδικό)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ανέκαθεν η λογοτεχνία αποτελούσε αποδέκτη και καθρέφτη της κοινωνικής πραγματικότητας, αλλά και της κυρίαρχης κοινωνικής αντίληψης. Στο, στηριγμένο σε πραγματικά περιστατικά, μυθιστόρημα «Ο Ωραίος Λοχαγός» του Μένη Κουμανταρέα, τον καμβά της ιστορίας αποτελεί μια κλασική περίπτωση προσχηματικής και μόνο συμμόρφωσης της Διοίκησης σε αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, εκτυλισσόμενη από την μετεμφυλιακή Ελλάδα μέχρι την έλευση της Απριλιανής Δικτατορίας. «Ο Ωραίος Λοχαγός» προσέφυγε κατ' επανάληψη στο Δικαστήριο, προκειμένου να ακυρώνει κάθε φορά διαδοχικές αρνητικές κρίσεις του Στρατιωτικού Συμβουλίου, οι οποίες είχαν ως συνέπεια τη στασιμότητά του¹. Πίσω από τις προσχηματικές και αόριστες κρίσεις του Στρατιωτικού Συμβουλίου, περί δήθεν απείθαρχων συμπεριφορών, αληθής αιτία της υπηρεσιακής καθήλωσης του ήταν μια αόριστη σύνδεση του οικογενειακού του περιβάλλοντος με τη βενιζελική παράταξη στο παρελθόν, αλλά και η εν γένει αυθαιρεσία της στρατιωτικής γραφειοκρατίας. Μέσα από πολλαπλές αναπομπές μεταξύ Δικαιοσύνης και Διοίκησης, ο Λοχαγός, αναμένοντας την πολυπόθητη συμμόρφωση, καταλήγει στο τέλος του μυθιστορήματος από την απαστράπτουσα ακμαιότητα της νιότης του, αποκαμωμένος και ψυχικά διαταραγμένος. Η εμμονή του στην εκ νέου κατάθεση αιτήσεων ακυρώσεως ήταν πλέον απλώς ένας εθισμός, σε μια προσπάθεια να καλύπτει τα υπαρξιακά αδιέξοδα της ματαιώσής του².

Το πρόβλημα της μη συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις, σίγουρα δεν αποτελεί ελληνική αποκλειστικότητα ή ιδιαιτερότητα³. Είναι ιδι-

---

1. «Δεν ήταν η πρώτη φορά που έβλεπα έναν άνθρωπο να προσφεύγει εκ νέου στο Συμβούλιο, πολεμώντας την απόφαση που τον είχε κρίνει ανίκανο, μη προακτέο, ακατάλληλο ή δεν ξέρω τι άλλο. Υπήρξαν μάλιστα περιστάσεις κατά τις οποίες ο αιτών είχε επανέλθει για τρίτη ή τέταρτη φορά, κι' αυτό δεν ήταν σπάνιο στα χρονικά του Συμβουλίου. Ωστόσο δεν ήταν το ίδιο εύκολο για έναν ιδιώτη να έχει το σθένος να επιμένει ενώ ένα νομικό πρόσωπο ή κάποιο επαγγελματικό σωματείο είχαν την δύναμη να ανθίστανται με περισσότερη επιμονή, καλυπτόμενοι πίσω από απρόσωπες σφραγίδες που διαιώνιζαν την κατάσταση και την κρατούσαν εκκρεμή επί χρόνια», Μ. Κουμανταρέας, Ο Ωραίος Λοχαγός, Εκδόσεις Κέδρος, 1982, (α' έκδοση), 14η έκδοση, 2004, σελ.66.

2. «Μπορεί να εξέφραζε μια πεποίθηση, όμως μια τρελή πεποίθηση, που συνόρευε με την απόγνωση· η λύσσα ενός αδύναμου ο οποίος δεν μπορεί να ξεφύγει από την καταφορά της μοίρας» (σελ.168) «Έβλεπα και τα βλέμματα των συνέδρων ακουμπισμένα επάνω του, σαν να επρόκειτο για κάποιο σπάνιο είδος ζώου που είχαν φέρει αλυσοδεμένο στην αίθουσα για να το επιδείξουν. Ο κατηγορος έβγαине τώρα κατηγορούμενος. Αυτό ήταν πρόδηλο. Όλα τα άλλα ήσαν λόγια, μόνο λόγια.» (σελ.169).

3. Αντίθετα, εμφανίζεται ιστορικά ως σύμφυτο με την ίδια τη δημιουργία της διοικητικής δικαιοσύνης, παρά τη «νομολογιακή πολιτική ευγένειας» («politique jurisprudentielle de courtoisie») με την οποία κατά κανόνα ασκούσε τις εξουσίες του ο διοικητικός δικαστής, βλ. P. Weil, Les conséquences de l' annulation d'un acte administrative pour excès de pouvoir, Thèse, Paris, 1952 σελ.64. Ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ο M. Hau-

αίτερα γνωστή στους κόλπους της γαλλικής θεωρίας η σύλληψη-αφήγηση του J. Rivero για ένα ιθαγενή από τον Καναδά, τον Huron, ο οποίος διέσχισε τον ατλαντικό ωκεανό προκειμένου να διδαχθεί διοικητικό δίκαιο στη Γαλλία⁴. Αρχικά τον πλημμύρισε θαυμασμός για την αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του γαλλικού Conseil d'Etat, αυτού του «μεγάλου και ένδοξου θεσμού» που «κατοχυρώνει, πάνω από όλους τους κινδύνους, την αρχή ότι η Διοίκηση υπακούει στο νόμο». Μέσα όμως από τη συζήτηση με έναν μεγάλο καθηγητή, καθώς οι έννοιες αποσαφηνίζονταν, όταν πληροφορήθηκε ότι δεν προβλεπόταν καμία εγγύηση που να διασφαλίζει την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, αναφώνησε: «Εμείς ξένοι, ευγενείς άγριοι, είμαστε απλά πνεύματα: πιστεύουμε ότι η δικαιοσύνη γίνεται για τους διάδικους και ότι η αξία της μετριέται με όρους καθημερινής ζωής. Δεν είναι η εξέλιξη του δικαίου που μας ενδιαφέρει, είναι η αποτελεσματική προστασία που διατίθεται στο άτομο από αυτό[...]. Πίστευα ότι η σπουδαία σας αίτηση ακύρωσης θα μπορούσε να διασφαλίσει αυτήν την προστασία. Έχω κάνει ένα τόσο μεγάλο ταξίδι για να ανακαλύψω ότι είναι τίποτα;». Ελλείπει αποικιοκρατικών αναφορών στη χώρα μας, σύγχρονος Huron δεν είναι παρά ο φοιτητής της νομικής σχολής που κάποια στιγμή στο μακρύ ταξίδι των σπουδών του ή στα πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας του, αν και γοητευμένος από το διοικητικό δίκαιο, έρχεται αντιμέτωπος είτε σε θεωρητικό είτε σε πρακτικό επίπεδο με τις ως άνω διαπιστώσεις.

Η μη συμμόρφωση της Διοίκησης σε δικαστικές αποφάσεις χαρακτηρίζεται από ύψιστη κοινωνική και θεσμική απαξία, καθώς δεν αποτελεί απλώς ένδειξη δυσλειτουργίας των εξουσιών, αλλά χρεοκοπία της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου⁵, με τον πλέον εμπαικτικό τρόπο για τον προσφεύγο-

---

ριου, καταγγέλλει το «μπούκοτάζ» στο Conseil d'Etat από την κεντρική Διοίκηση και την απροθυμία (*mauvaise volonté*) όσον αφορά την εφαρμογή δικαστικών αποφάσεων που επιδείκνυαν οι δήμοι, οι νομαρχίες και οι υπουργοί, βλ. M. Hauriou, note sus les arrêts du Conseil d'Etat du 23.7.1909 et 22.7.1910, Fabrègues, S.1911.3, σελ.121.

4. Βλ. J. Rivero, *Le Huron au Palais-Royal, ou réflexions naïves sur le recours pour excès de pouvoir*, D 1962, chron., σελ. 37(39) και για τη συνέχεια *idem*, *Nouveaux propos naïfs d'un Huron sur le contentieux administratif*, EDCE, Paris, 1979, σελ. 27επ..
5. Όπως παρατηρείται, όταν η Διοίκηση αδρανή ή εμφανίζεται απρόθυμη να προβεί εκουσίως στην εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, εκτός από την αρχή του κράτους δικαίου, τραυματίζει συγχρόνως την αρχή της νομιμότητας και την αρχή της χρηστής διοίκησης δημιουργώντας παράλληλα έλλειμμα στην παροχή της έννομης προστασίας, βλ. I. Καραβοκύρη, Η συμμόρφωση της Διοίκησης στις συνταξιοδοτικές αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ΕΔΔΔΔ 2003, σελ.14επ. ή κατά τον Μαριδάκη «*Η αποστολή της Πολιτείας θα ήτο ατελής, εάν συνέτρεχε μεν εις την απονομήν του δικαίου, ηρνείτο δε συνδρομήν προς την πραγματοποίησιν του απονεμηθέντος δικαίου*», Γ. Μαριδάκης, Η εκτέλεσις αλλοδαπών αποφάσεων κατά το ισχύον εις την Ελλάδα Δίκαιον, 3η έκδ., Αθήνα 1970, Κλεισούνη, σελ.2. Ο ίδιος ο γάλλος πρωθυπουργός υπογραμμίζει σχετικά «*Κάθε αποτυχία εκτέλεσης, κάθε καθυστερημένη, πλημμελής ή εσφαλμένη εκτέλεση από ένα δημόσιο νομικό πρόσωπο αποτελούν προσβολές του κράτους δικαίου*», Circulaire du Premier minister du 13.10.1988 σχετική με το σεβασμό των δικαστικών αποφάσεων JO 15.10.1988, RFDA 1988, σελ. 932. «*Σε όλο το διοικητικό δίκαιο δεν υπάρχει έστω και ένα άλλο πρόβλημα*

να σε αυτήν. Δημιουργείται τότε η εντύπωση ότι η διοικητική δικαιοσύνη συντηρείται ως ένα εικονικό γραφειοκρατικό, καφκικό σύστημα, με σκοπό όχι την ικανοποίηση και την αποκατάσταση του πολίτη, αλλά τη μετάθεση της οργής του στις καλένδες του αμετακλήτου της δικαστικής απόφασης, η συμμόρφωση προς την οποία πάντως εναπόκειται κατ'ουσίαν στην ευχέρεια της Διοίκησης. Στην περίπτωση αυτή μετατρέπεται στα μάτια του πολίτη σε συνένοχη στη διαιώνιση της διοικητικής αυθαιρεσίας. Ανεξάρτητα λοιπόν από την ποσοτική έκταση του φαινομένου⁶, η παραβίαση της υποχρέωσης συμμόρφωσης συνιστά την πλήρη εκ των υστέρων απονομηματοδότηση της έννομης τάξης και οδηγεί σε υπονόμευση της ίδιας της αιτίας ύπαρξής της.

Η διαχρονικότητα της παθογένειας, από τα χρόνια του μεσοπολέμου⁷, στα μετεμφυλιακά⁸, της δικτατορίας⁹ αλλά και στα χρόνια της μεταπολίτευσης¹⁰,

---

τόσο σημαντικό, όσο εκείνο των μέσων εξαναγκασμού της Διοίκησης να συμμορφωθεί στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Εάν δεν υπάρχει μέσο να εξωθήσει κανείς να τις σεβαστεί, ολόκληρη η νομολογία δεν είναι παρά ένας θεωρητικός κώδικας νόμων, χωρίς περισσότερη πρακτική σημασία και αποτελεσματικότητα από της συζήτησης μιας Ακαδημίας ή τα γραπτά των θεωρητικών» J. Waline, *Le contrôle juridictionnel de l'Administration*, Le Caire: Université Fouad 1er, 1949, σελ.199-200. Πράγματι, «Η τυχόν αφαίρεση από τον πολίτη της δυνατότητας νομικού καταναγκασμού στα πλαίσια έκδοσης δικαστικής απόφασης, ύστερα από την τήρηση των επιταγών του δικαίου και του πλαισίου των δικονομικών κανόνων, θα είχε σαν αποτέλεσμα την ανεπίτρεπτη αφαίρεση από το δίκαιο της ίδιας του της λειτουργίας», Th. Würtenberger, *Verwaltungsprozessrecht*, 1998, σελ. 329, κατά παραπομπή από τον Δ. Ράικο, Δικονομικά ζητήματα κατά την αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος του δημοσίου αποφάσεων τακτικών διοικητικών δικαστηρίων που επιδικάζουν χρηματικές αξιώσεις, Διδικ 2002 σελ. 1393 επ. (1395).

6. «Το διακύβευμα δεν είναι τόσο ο αριθμός των περιπτώσεων στις οποίες η Διοίκηση αρνείται να εκτελέσει, γιατί αυτές οι περιπτώσεις είναι εν τέλει πολύ λίγες, αλλά μια απόφαση αρχής: Είναι πράγματι απαράδεκτο η Διοίκηση να μην εκτελεί. Οι πολίτες δοκιμάζουν ένα συναίσθημα μη κατανόησης, βαθιάς αδικίας[...]. Η μη εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων από τη Διοίκηση επιφέρει πλήγμα στην αξιοπιστία των κυβερνώντων, οδηγεί στην απώλεια της εμπιστοσύνης στους τελευταίους», J.-M. Pontier, *L'injonction et l'exécution des décisions de justice / journée d'étude CRA*, Centre de recherches administratives, Cour administrative d'appel de Marseille, Presses universitaires d'Aix-Marseille, DL 2006, σελ.13.
7. Δεν είναι τυχαίο ότι μια από τις πρώτες(1934) πραγματείες στο πεδίο του «καθαρόαιμου» διοικητικού δικαίου είναι αυτή του Φ. Βεγλερή, Η συμμόρφωση της διοικήσεως εις τας αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας.
8. Στα οποία εκτυλίσσεται ο «Ωραίος Λοχαγός».
9. Όποτε μάλιστα η μη συμμόρφωση θεωρούταν γενικός κανόνας (Πρακτικά Επιτροπής της 28.11.1967), βλ. σχετ. Γ. Κασιμάτη, Συμμόρφωση της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις-Μέτρα Εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων, Μελέτες IV, Ειδικά θέματα δικαστικής εξουσίας, 1973-1999, Αντ. Σάκκουλας, 2000, σελ. 127.
10. «Καθένας όμως σε αυτόν το δύστυχο τόπο γνωρίζει πως πρόκειται γι' απλό ευχολόγιο, δίχως κανένα πρακτικό αντίκρισμα, αφού η εξακολούθηση της άρνησης στηρίζεται στην κάλυψη του αρμόδιου υπουργού, του οποίου η ευθύνη έχει επίσης χαρακτήρα φενάκης», Κ. Μπέης, Οριοθέτηση των ενδίκων βοηθημάτων της διοικητικής δικαιοσύνης υπό το φως των θεμελιακών δικαιωμάτων δικαστικής ακρόασης και προστασίας,

είχε ως συνέπεια η πρώτη, νομοθετική προσπάθεια στα μέσα της δεκαετίας του 1980¹¹, άκρως ανεπαρκής όπως θα αναλυθεί, για την αντιμετώπιση του φαινομένου, να αποτελέσει αντικείμενο ενθουσιώδους υποδοχής ακόμη και από πρωτοσέλιδα εφημερίδων¹². Στα χρόνια της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, το ζήτημα αναζωπυρώθηκε με αφετηρία τις λιγοστές αποφάσεις με τις οποίες ακυρώθηκαν μνημονιακά μέτρα, όταν διακυβεύτηκε είτε επιβάρυνση στον κρατικό προϋπολογισμό¹³ είτε εν γένει η πιστή εφαρμογή του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής¹⁴, οπότε και οι σχετικές απο-

---

Εφαρμογές 2000, σελ.255(260) όπου και μνημονεύει τον χλευασμό ΓΓ Υπουργείου «Γιατί; Θα 'ναι μήπως η πρώτη ή η τελευταία φορά που ο υπουργός θα γράψει στα παλιά του τα παπούτσια απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας!». «Για δεκαετίες τώρα όμως παρατηρείται μια φανερή λογική και ηθική αντίφαση η οποία μάλιστα κινδυνεύει να εκληφθεί ως απροκάλυπτη υποκρισία από την εκδηλούμενη πολιτειακή συμπεριφορά, η οποία ενώ επικαλείται τη δικαστική εξουσία ως θεμέλιο και πρωταρχική εγγύηση του δημοκρατικού χαρακτήρα της υποβαθμίζει εντούτοις η ίδια και περιφρονεί το δικαιοδοτικό της ρόλο, αρνούμενη να εκτελέσει [...]τις δικαστικές αποφάσεις» που δεν είναι σύμφωνες με την εκάστοτε πολιτική βούληση» Ι. Καραβοκύρης, Η συμμόρφωση της Διοίκησης στις συνταξιοδοτικές αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου σύμφωνα με την ΕΣΔΑ, ΤΤ Λ.Θεοχαρόπουλου/Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, τ.ΙΙΙ, ΑΠΘ 2009, σελ.327.

11. Άρθρο 5 του Ν 1470/84, το οποίο ανέθεσε σε ειδική επιτροπή μελών του Συμβουλίου «να παρακολουθεί τη συμμόρφωση της Διοικήσεως στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας».
12. Φ. Αρναούτογλου, Μια προσπάθεια ελέγχου της συμμορφώσεως της Διοικήσεως στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας: η Επιτροπή του άρθρου 5 του Ν 1470/1984, ΝοΒ 1990, σελ. 1097-1123, ο οποίος αναφέρεται πχ σε δημοσίευμα της Καθημερινή της 14.4.1984.
13. Βλ. Π 10-13/2014 ΤριμΣυμβΣτΕ επί μη συμμόρφωσης προς την ΣτΕΟΛ 2194/2014 στην οποία διατυπώθηκε η κρίση περί της αντισυνταγματικότητας των διατάξεων του Ν. 4093/2012 με τις οποίες περικόπτονταν για πολλοστή φορά οι μισθοί των στρατιωτικών και των υπηρετούντων στα σώματα ασφαλείας, με συνέπεια την αναβίωση των ειδικών μισθολογικών ρυθμίσεων, όπως αυτές ίσχυαν προ της τροποποίησής τους με αυτές. Χαρακτηριστική είναι δήλωση κορυφαίου κυβερνητικού αξιωματούχου (Εφημερίδα Το Έθνος, 3.4.2014), σύμφωνα με την οποία «εάν το Συμβούλιο της Επικρατείας βγάλει μια απόφαση και αυτή τελεσιδικήσει, το κόστος που θα προκύψει δεν μπορεί να καλυφθεί είτε με αύξηση φόρων, είτε με μείωση δαπανών. Θα αντιμετωπισθεί μέσα στην εισοδηματική ομάδα που αφορά». Έτσι, στην περίπτωση της προσφυγής των ένστολων, προτάθηκε ότι το επιπλέον κόστος θα μπορούσε να καλυφθεί μέσα από την καθυστέρηση στις προαγωγές των αξιωματικών. Πρβλ. την προ 40 ετών απάντηση του γαλλικού Office public départemental d' H.L.M. κατά την άσκηση του κοινοβουλευτικού ελέγχου, λόγω μη συμμόρφωσης του προς την απόφαση του Conseil d' Etat της 1.10.1971 «J'ai le regret de vous confirmer que l'Office maintient son opposition à toute vente de ce logement et plus spécialement au bénéficiaire du jugement», Rapport du Médiateur de la République 1984, σελ.75.
14. Βλ. ΕΑ ΣτΕ 236/2013 (Ολ 5μ), όπου διατάχθηκε ως πρόσφορο μέτρο η αναστολή εκτέλεσης της ΚΥΑ με την οποία διακόπηκε η λειτουργία της ΕΡΤ Α.Ε., και η μέχρι τη σύσταση και λειτουργία του νέου ραδιοτηλεοπτικού φορέα που θα υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, λήψη των αναγκαίων οργανωτικών μέτρων για την εκ μέρους μεταβατικού δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα μετάδοση, στο συντομότερο δυνατό χρόνο, του

φάσεις αποτέλεσαν αντικείμενο αυθαίρετης «επαναδιαπραγμάτευσης» από την πολιτική εξουσία, όσον αφορά τους όρους υλοποίησής τους. Η ίδια η Πρόεδρος της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών ομολογεί: «Τι γίνεται όμως αν τα δικαστήρια κρίνουν αντισυνταγματικό νόμο με δημοσιονομικές συνέπειες. Η εκτελεστική εξουσία κατά κανόνα το αγνοεί. Και τι γίνεται αν τα δικαστήρια ακυρώσουν διοικητικές πράξεις ή παραλείψεις; Κατά κανόνα τίποτα. Οι πολίτες όσοι τουλάχιστον έχουν ακόμη τη οικονομική δυνατότητα αναγκάζονται να προσφεύγουν στις επιτροπές συμμόρφωσης που η πολιτεία θεσμοθέτησε για το λόγο αυτό, αλλά και πάλι κατά κανόνα δεν γίνεται τίποτα. Το Δημόσιο δεν συμμορφώνεται.»¹⁵.

Όσον αφορά τη θεωρητική πραγμάτευση της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων στο πεδίο της διοικητικής δικαιοσύνης, σε επίπεδο εγχώριων μονογραφιών, το πρόβλημα όρισε για πρώτη φορά πριν 80 χρόνια ο Φ. Βεγλερής¹⁶, ως συμμόρφωση της Διοίκησης στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και συστηματοποίησε, πριν 35 χρόνια, η Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, ως συνέπειες της ακυρωτικής απόφασης¹⁷. Όλο αυτό το

αναγκαίου προγράμματος ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών και η λειτουργία διαδικτυακών ιστοτόπων.

15. Ομιλία της Προέδρου της Ενώσεως Διοικητικών Δικαστών στην Πανδικαστική Συγκέντρωση της 30^{ης} Οκτωβρίου 2014 (αδημ.), σελ.2, όπου παρατίθεται απόσπασμα της από 11-6-2014 δημοσιοποίησης της έκθεσης του ΔΝΤ, για τη χώρα μας «[...]Δεν περιμένουμε πια αρνητικές αποφάσεις σχετικά με ειδικά μισθολόγια ή εισφορές επί των ακινήτων. Παρόλα αυτά, εάν υπάρξουν τέτοιες αποφάσεις, έχουμε δεσμευτεί για τη λήψη μέτρων συμψηφισμού [...] Αρνητικοί-δυσμενείς κίνδυνοι περιλαμβάνουν τις δυσμενείς αποφάσεις του Δικαστηρίου σχετικά με περικοπές στο παρελθόν μισθών και εισφορών ιδιοκτησίας, κλπ. Οι αρχές επαναβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους να λάβουν αντισταθμιστικά μέτρα, εάν οι αρνητικοί κίνδυνοι υλοποιηθούν».
16. Φ. Βεγλερή, Η συμμόρφωση της διοικήσεως εις τας αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, ό.π., σελ. XVII- XVIII «το στάδιο της πραγματοποίησεως των εννόμων αποτελεσμάτων εμφανίζεται ως καθαρώς διοικητικόν. Ευθύς όμως ως μεταβή τις από την θεωρητικήν ενατένισιν των εννόμων συνεπειών της ακυρώσεως εις το πρόβλημα της εμπράκτου επελεύσεως αυτών, η υπό του Συμβουλίου της Επικρατείας διακήρυξις της ακυρότητος της πράξεως προσλαμβάνει νέαν όλως σημασίαν. Η διακήρυξις αυτή αποτελεί δικαστικήν επιταγήν δημιουργικήν υποχρεώσεων εις βάρος της Διοικήσεως, των οποίων ο ιδιάζων χαρακτήρ είναι ότι συνίστανται εις την επιχειρήσιν ωρισμένων διοικητικών πράξεων ή εις την αποχήν[...]. Υπό την έποψιν της κοινωνικής αποδόσεως του θεσμού, το σπουδαίον ζήτημα είναι πως η δια των δικανικών μέσων επιτευχθείσα νομική εξαφάνισις της παρανόμου πράξεως θα καταστή πραγματικότητα, πως θα θεραπευθούν αι πρακτικά συνέπειαι τας οποίας παρήγαγεν εις το παρελθόν και θα προληφθούν νέαι τυχόν συνέπειαι αυτής εις το μέλλον, και πως τα πράγματα θα επανέλθουν όντως εις την νόμιμον τάξιν. Άπας ο αγών του προσφεύγοντος εις το Συμβούλιον της Επικρατείας ιδιώτου, άπας ο αξιοθαύμαστος εις ελαστικότητα δικονομικών πλαισίων και εις πλούτον νομικών κατασκευών μηχανισμός της αιτήσεως ακυρώσεως, τοιούτον πρακτικόν σκοπόν επιδιώκουν».
17. Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, Αι συνέπειαι της ακυρώσεως διοικητικής πράξεως έναντι της Διοικήσεως, 1980. Εξάλλου, σημαντικά συγκριτικά πορίσματα από το γαλλικό και γερμανικό δίκαιο εισέφερε στην ευρωπαϊκή συζήτηση το 1999 η Π. Μουζου-

διάστημα, οι περισσότεροι «κλασικοί» του διοικητικού δικαίου έχουν παρέμβει με άρθρα τους ή σε τμήματα μελετών τους στηλιτεύοντας τη διοικητική δυστροπία, την έλλειψη (στο παρελθόν) και ανεπάρκεια (πιο πρόσφατα) των νομοθετικών μέσων για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης της Διοίκησης, αλλά και τους χειρισμούς της παθογένειας αυτής από το δικαστή.

Είναι γεγονός ότι από το 2004, η διοικητική δικαιοσύνη (όπως και οι λοιποί κλάδοι) διαθέτει έναν συγκροτημένο καταρχήν, με μεγάλα πάντως περιθώρια διάπλασης μηχανισμό για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις, ο οποίος μάλιστα κατά το χρόνο ολοκλήρωσης της παρούσας Μελέτης συμπληρώνει 10 έτη ενεργούς λειτουργίας¹⁸. Η συμβολή του μηχανισμού αυτού είναι αναμφίβολα σημαντική στην αναχαίτιση και τον περιορισμό του φαινομένου, όπως αναπτύσσεται και στο Πρώτο Μέρος της Μελέτης. Από την άλλη πλευρά, η περιοδική έκδοση εγκυκλίων εκ μέρους Υπουργών προς τη Διοίκηση, οι οποίες επαναλαμβάνουν την υποχρέωση συμμόρφωσης, συνιστά ομολογία για την περιορισμένη αποτελεσματικότητά του¹⁹. Το εντυπωσιακό όμως είναι και η ευθεία παραδοχή του δικαστή, ακόμα και στο σώμα πρόσφατων δικαστικών αποφάσεων, της πραγματικότητας της μη συμμόρφωσης, η οποία μάλιστα υποδεικνύεται ως εξωτερικότητα για την εξεύρεση της ορθής λύσης²⁰. Η αντιμετώπιση όμως της μη συμμόρφωσης από

ράκη, η οποία προσέγγισε το ζήτημα ως *efficacité* των δικαστικών αποφάσεων, βλ. *P. Mouzouraki, L'efficacité des décisions du juge de la légalité administrative dans le droit français et allemande*, LGDJ 1999.

18. Ν 3068/2002 και ΠΔ 61/2004.

19. Ενδεικτική η εγκύκλιος ΔΟΑ/Φ.01/οικ.22133/23-8-2007 του Υπουργείου Εσωτερικών προς όλες τις υπηρεσίες και τους φορείς της δημόσιας Διοίκησης με την επισήμανση πέντε χρόνια μετά την εισαγωγή του νόμου της υποχρέωσης τους για πλήρη και έγκαιρη συμμόρφωση στις δικαστικές αποφάσεις που είναι εκτελεστές κατά τις οικείες δικονομικές διατάξεις.

20. Βλ. μειοψ. ΣτΕ 3341/2013, στην οποία έγινε κατά πλειοψηφία δεκτό ότι η αθρόα νομιμοποίηση των αυθαιρέτων κατασκευών με το άρθρο 24 του Ν 4014/2011 παραβιάζει, σύμφωνα με τα παγίως γενόμενα δεκτά στη νομολογία, τους ορισμούς του άρθρου 24 του Συντάγματος. Κατά την μειοψηφούσα όμως γνώμη «[...] η αθρόα νομιμοποίηση των αυθαιρέτων κατασκευών παραβιάζει, κατ' αρχήν, τους ορισμούς του άρθρου 24 του Συντάγματος. Οι ορισμοί, όμως, αυτοί, και ειδικότερα εκείνοι που αφορούν την ανάπτυξη των οικισμών κατά τους κανόνες της πολεοδομικής επιστήμης, ασφαλώς παραβιάζονται και με την ανοχή του νομοθέτη στη διατήρηση της εν τοις πράγμασι υφιστάμενης στην Χώρα καταστάσεως των οικιστικών περιοχών, αλλά και πολλών εκτός σχεδίου περιοχών, στις οποίες έχουν ανεγερθεί και διατηρούνται αυθαίρετες, εν όλω ή εν μέρει, κατασκευές. Η κατάσταση αυτή άρχισε να δημιουργείται πολύ πριν από την θέση σε ισχύ του Συντάγματος 1975, έκτοτε δε επιδεινώθηκε ραγδαία, παρά την ψήφιση και αναθεώρηση των σχετικών συνταγματικών διατάξεων, αλληπαλλήλων σχετικών νομοθετημάτων, που είχαν ως σκοπό να θέσουν τέλος στην δημιουργία «νέων γενεών» αυθαιρέτων, αλλά και παρά την έκδοση σχετικών δικαστικών αποφάσεων από όλα τα δικαστήρια, οι οποίες παραμένουν σχεδόν πλήρως ανεκτέλεστες, είτε αφορούν την εν γένει πολεοδομική κατάσταση και την ρύθμιση του ζητήματος των αυθαιρέτων είτε αφορούν την τύχη επί μέρους κατασκευών. Κατά τα προκύπτοντα δε από τις εισηγητικές εκ-

τα Τριμελή Συμβούλια του Ν 3068/2002, αποτελεί τη φωτεινή μόνο πλευρά του φεγγαριού. Το μεγαλύτερο μέρος των παραμέτρων που συνθέτουν το υπό εξέταση φαινόμενο βρίσκεται στην σκοτεινή πλευρά, η οποία δεν είναι άλλη από την ίδια τη δικαστική απόφαση της οποίας επιδιώκεται η εφαρμογή. Εξάλλου, η πλήρης μέρα περιλαμβάνει και την επαύριον της απόφασης, δηλαδή την πραγματική και νομική κατάσταση με την οποία έρχεται η Διοίκηση αντιμέτωπη στο στάδιο εφαρμογής της. Η ολιστική αυτή θεώρηση διαπνέει συνολικά τον τρόπο ανάπτυξης της προβληματικής που ακολουθήθηκε.

Αντίθετα, μια προσέγγιση που εξαντλείται στον εκ των υστέρων έλεγχο για το αν συντελέστηκε, «καταρχήν» μάλιστα, σύμφωνα με τα Τριμελή Συμβούλια Συμμόρφωσης, η επιθυμητή συμμόρφωση, παρίσταται πλέον ανεπαρκής και μωπική. Πως όμως ακριβώς λοιπόν οφείλει να τεθεί σήμερα το πρόβλημα; Υπό το πρίσμα της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κυρίως όμως με βάση τις απαιτήσεις που μια ώριμη έννομη τάξη οφείλει να θέτει στον εαυτόν της, το ζήτημα της συμμόρφωσης πρέπει να γίνει αντιληπτό με ποιοτικά κριτήρια, στα πλαίσια της ευρύτερης προβληματικής της βελτίωσης και αναβάθμισης της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαστικής προστασίας, καθώς και της αρχής της οικονομίας της δίκης. Η λειτουργία υλοποίησης της απόφασης ή αλλιώς, όπως θα αναλυθεί, η δικαιοτελεστική λειτουργία²¹ έχει τις ρίζες της πρωτίστως στις εξουσίες του δικαστή, όχι απλώς όπως προβλέπονται στο νόμο, αλλά όπως αυτός τις διαπλάθει και τις ασκεί, προσδιορίζοντας το περιεχόμενο των υποχρεώσεων της Διοίκησης. Περαιτέρω, οι τελικές επιλογές ανήκουν μεν σε αυτήν, μέσα όμως σε ένα πλαίσιο νομολογιακών κανόνων, το οποίο επίσης έχει διαμορφώσει ο διοικητικός δικαστής.

Η ανάπτυξη του αντικειμένου επιχειρήθηκε από δύο οπτικές: Στο Πρώτο, κύριο Μέρος της Μελέτης γίνεται προσπάθεια αναλυτικής de lege lata κατα-

---

θέσεις των σχετικών νομοθετημάτων, η κατάσταση αυτή, λόγω του τεραστίου αριθμού αυθαιρέτων κατασκευών κάθε είδους, λόγω της παρόδου ενίοτε πολύ μεγάλου χρονικού διαστήματος από την ανέγερση ή τη δημιουργία κάθε αυθαίρετης κατασκευής, αλλά και λόγω της παντελούς αδυναμίας του κράτους να επιβάλει τη νομιμότητα, οφειλόμενης, εν πολλοίς, και στη δημιουργία και διατήρηση κοινωνικής συνειδήσεως αντίθετης στην επιβολή της νομιμότητας με τη χρήση του μόνου προσήκοντος μέσου της κατεδαφίσεως, είναι, πλέον, μη αναστρέψιμη. Συνέπεια τούτου είναι να εξακολουθήσει παραβιαζόμενο το Σύνταγμα με την διατήρηση της υφισταμένης καταστάσεως, να μην μπορεί να αποτραπεί λυσιτελώς η δημιουργία και άλλων αυθαιρέτων, αλλά και να στερείται η Πολιτεία πόρων αναγκαίων για την προσήκουσα πολεοδομική οργάνωση της Χώρας. Τούτο δε ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η έκδοση ατελέσφορων δικαστικών αποφάσεων, που περιέχουν ορθές μεν, κατ' αρχήν, κρίσεις αλλά είναι εξ ορισμού προορισμένες, όπως αποδεικνύει και η μέχρι τώρα πρακτική, να παραμείνουν ανεκτέλεστες, υποβαθμίζει το κύρος των δικαστηρίων που τις εκδίδουν αλλά και, κυρίως, αδυνατίζει στην αντίληψη των πολιτών την, αναγκαία εν τούτοις, αίσθηση δεσμευτικότητας των δικαστικών αποφάσεων, επί προφανεί βλάβη της λειτουργίας και των αναγκαίων ισορροπιών του δημοκρατικού πολιτεύματος».

21. Βλ. κατωτ. Μερ.Ι, Τμ.ΙΙ, Εν.ΙΙ, Υποεν.Ι.

γραφής-παρουσίασης της λειτουργίας της συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων στην εγχώρια έννομη τάξη και πρακτική. Στο Τμήμα Ι τίθενται οι βάσεις του ζητήματος, με την παρουσίαση του εγχώριου νομοθετικού πλαισίου και την χάραξη των περιγραμμάτων των εννοιών πάνω στις οποίες δομείται η υποχρέωση συμμόρφωσης, ως λειτουργία και ως περιεχόμενο. Στη συνέχεια, στο Τμήμα ΙΙ επιχειρείται η συστηματοποίηση της νομολογίας των δικαστηρίων, των Τριμελών Συμβουλίων Συμμόρφωσης και των Γνωμοδοτήσεων του ΝΣΚ, με άλλα λόγια πως οι μείζονες που εκτέθηκαν αφαιρετικά σχήματα στο Τμήμα Ι, εκφράζονται σε επίπεδο πρακτικής²². Στο Δεύτερο Μέρος, συστηματοποιούνται προτάσεις για την μετεξέλιξη ή εκ βάθρων αναδιοργάνωση του εγχώριου μηχανισμού για τη διασφάλισή της συμμόρφωσης, επί τη βάση της αντίληψης ότι το αποτέλεσμα στο οποίο σκοπεί η δικαστική απόφαση, αποτελεί διάσταση του δικαιοδοτικού έργου. Μια τέτοια κλιμάκωση της προβληματικής από την εν στενή έννοια συμμόρφωση σε επίπεδο αποτελεσματικότητας του δικαστικής προστασίας καταγράφεται με εντεινόμενο ρυθμό και στη διεθνή βιβλιογραφία, όπου γίνεται λόγος για την *efficacité*²³ και την *effectivité*²⁴ δικαστικής απόφασης, όροι οι οποίοι θα μπορούσαν να αποδοθούν ως εφαρμοστικότητα, υλοποιησιμότητα ή αποτελεσματικότητα²⁵. Πυξίδα για την παρακολούθηση της ανάπτυξης, πέραν των περιεχομένων, αποτελούν σε κάθε Μέρος η αντίστοιχη «Εισαγωγή-Παρουσίαση».

22. Η παρουσίαση αυτή, σε μια ποιητική αλληγορία, συνίσταται στο πως ο ήλιος του εφαρμοστέου νομοθετικού πλαισίου δίνει υπόσταση στις μείζονες σκέψεις της νομολογίας μας και αυτές αποτυπώνονται με τη σειρά τους ως υπαγωγικές κρίσεις-σκιές στην πλούσια περιπτωσιολογία. Οι σκιές όμως αυτές, αντίστροφα προς την πλατωνική Πολιτεία, αποτελούν τον πραγματικό κόσμο, ενίοτε δε οι προβολές στην πρακτική παρουσιάζουν σοβαρές αποκλίσεις από τα δογματικά σχήματα. Πρβλ. για τη νομολογιακή φύση και καταβολές του διοικητικού δικαίου *T. Fortsakis, Conceptualisme et empirisme en droit administratif français*, LGDJ, 1987, σελ.487.

23. *M. Lombard/G. Dumont, Droit administrative*, 8ed, 2009, Dalloz, σελ. 362.

24. Προβληματική η οποία εντάσσεται στην ευρύτερη συζήτηση για προσανατολισμό του γαλλικού δικαίου στην πράξη. Βλ. *A. Marion, Du mauvais fonctionnement de la juridiction administrative et de quelques moyens d'y remédier*, Pouvoirs 1988, n° 46, σελ. 21-33, ιδίως σελ. 33, όπου αφού διαπιστώνεται ότι το Conseil d'Etat «*pratique une justice théorique*» επισημαίνεται η ανάγκη για μετάβαση σε μια «*théorie de la justice pratique*».

25. Για τις λεπτές ορολογικές αποχρώσεις των εννοιών αυτών στη γαλλική θεωρία βλ. *C.Minke, Effets, effectivité, efficience et efficacité: le pole réaliste de la validité*, RIEJ 1988, σελ. 115-250, ιδίως σελ. 131, *J. Carbonnier, Effectivité et ineffectivité de la règle de droit, Flexible droit*, Paris, 2001, LGDJ, 10e éd., σελ. 136-148, διακρίσεις οι οποίες αποτελούν αντικείμενο πρωτίστως της κοινωνιολογίας του δικαίου με αφετηρία τον κανόνα δικαίου, αλλά σε ένα παράγωγο επίπεδο και τη δικαστική απόφαση. Η αφετηρία των διακρίσεων αυτών φαίνεται πάντως ότι ανάγεται στην έννοια της συγκεκριμενοποίησης του δικαίου (*concretization*), όπως αυτή υπήρξε αντικείμενο πραγμάτευσης από τη φιλοσοφία του δικαίου και ιδίως από τον Kelsen. Βλ. *H. Kelsen, Théorie général des normes*, (γαλ. μετ. *O. Beaud/F. Malkani*), Paris, PUF, 1996, σελ.136επ.

Ο όρος δικαιοτελεστική λειτουργία περιγράφει τη συνεργασία μεταξύ εκτελεστικής και δικαστικής λειτουργίας για την υλοποίηση των δικαστικών αποφάσεων. Στην εγχώρια θεωρητική συζήτηση, το πρόβλημα της εφαρμογής των δικαστικών αποφάσεων αντιμετωπίζεται στα πλαίσια της προβληματικής της υποχρέωσης συμμόρφωσης της Διοίκησης. Η παρούσα μελέτη εκτιμά την προσέγγιση αυτή ως ανεπαρκή και στοχεύει στην ανανομηματοδότηση του ρόλου του διοικητικού δικαστή, ως εγγυητή της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων.

Μεταξύ των προβληματικών που αναπτύσσονται στη μελέτη περιλαμβάνονται:

- Η διαδικασία για την υλοποίηση της **συμμόρφωσης της Διοίκησης**
- Ο **μηχανισμός των Τριμελών Συμβουλίων** του Ν 3068/2002
- Τα **όρια του δεδικασμένου** ως έκταση των υποχρεώσεων της Διοίκησης
- Η **αναγκαστική εκτέλεση** κατά του Δημοσίου
- Η αντιμετώπιση του ζητήματος της **εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων** στις ξένες έννομες τάξεις

Ιδιαίτερα χρήσιμο για τον πρακτικό εφαρμοστή του διοικητικού δικαίου είναι ότι στη μελέτη συστηματοποιείται το σύνολο της συναφούς νομολογίας του ΣτΕ, των ΤΔΔ και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τα Πρακτικά και οι Αποφάσεις των Τριμελών Συμβουλίων του Ν 3068/2002 των δικαστηρίων αυτών, καθώς και οι γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, ως προς τον ενδεδειγμένο τρόπο συμμόρφωσης, ανάλογα με το ειδικότερο πεδίο δικαστικής προστασίας (ακυρωτικές-ουσιαστικές διαφορές, προσωρινή δικαστική προστασία κ.λπ.), αλλά και το ειδικότερο πεδίο διαφορών (υπαλληλικές, περιβαλλοντικές κ.λπ.).

ISBN: 978-960-562-447-7

15399